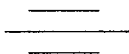

Mi lehetett az oka annak, hogy a verstani és a stilisztikai szakkifejezéseket forgatták előszeretettel a növendékek? A válasz a 6.-os tankönyv (15) M. Boda Edit által jegyzett fejezetében található. Kitapintható továbbá egy korábbi, Csokonaival foglalkozó tanulmányom hatása is, például az értékgazdag(ság), értékkiüresedés, eufemisztikus, hangsúlyos és hangsúlytalan szótagok fogalmakkal összefüggésben (16).

IRODALOM

1. H. Tóth István: *Egy korosztály irodalomértésének alakulása* (Egy kutatássorozat háttéréről). Módszertani Közlemények, 1998. 4:153–157, Szeged.
2. H. Tóth István: *Egy olvasásvizsgálat témája és tanulságai*. Módszertani Közlemények, 1998. 5:201–205, Szeged.
3. H. Tóth István: *Egy meseértés-kutatás témája és tanulságai*. Módszertani Közlemények, 1999. 1:13–18, Szeged.
4. H. Tóth István: *Egy tanulói fogalomhasználatot elemző vizsgálat témája és tanulságai*. Módszertani Közlemények, 1999. 2:73–79, Szeged.
5. Környei László (felelős kiadó): *Az alapfokú nevelés-oktatás kerettantervei*. Dinasztia Kiadó-ház Rt., 2000, Budapest.
6. H. Tóth István: „Az olvasás: fölfedezés” – *Egy korosztály irodalomértésének alakulása* (Kandidátusi értekezés). Magyar Tudományos Akadémia Doktori Tanácsa, 1997, Budapest.
7. Kádárné Fülöp Judit: *Hogyan írnak a tizenévesek?* (Az IEA fogalmazásvizsgálata Magyarországon.) Akadémiai Kiadó, 1990, Budapest.
8. Leontyev, Alekszej: *A tevékenység, tudat, személyiség*. Gondolat–Kossuth Könyvkiadó, 1979, Budapest.
9. Orosz Sándor: *Pedagógiai mérések* (A mérés szerepe, feltételei, lehetőségei és módszerei; elemző eljárások). Korona Kiadó, 1993, Budapest.
10. Deme László: *Mondatszerkezeti sajátságok gyakorisági vizsgálata*. Akadémiai Kiadó, 1971, Budapest.
11. B. Fejes Katalin: *Egy korosztály írásbeli nyelvhasználatának alakulása*. Tankönyvkiadó, 1981, Budapest.
12. Orosz Sándor: *A fogalmazástechnika mérésmetodikai problémái*. Tankönyvkiadó, 1972, Budapest.
13. Kádárné Fülöp Judit: *Hogyan írnak a tizenévesek?* (Az IEA fogalmazásvizsgálata Magyarországon.) Akadémiai Kiadó, 1990, Budapest.
14. H. Tóth István: *Egy tanulói fogalomhasználatot elemző vizsgálat témája és tanulságai*. Módszertani Közlemények, 1999. 2: 73–79, Szeged.
15. Goda Imre–Horváth Zsuzsa–M. Boda Edit: *Irodalmi olvasókönyv az általános iskola 6. osztálya számára*. Tankönyvkiadó, 1981, Budapest.
16. H. Tóth István: *Tehetség gondozás–felzárkóztatás*. Módszertani Közlemények; 1984. 1:34–39., Szeged.

PINCZÉSNÉ DR. PALÁSTHY ILDIKÓ
tanszékvezető főiskolai docens
Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskola
Debrecen

Eredményaspektusú hatásvizsgálat drámapedagógiai csoportban

Drámajátékokban a játészó személyek saját vagy mások tapasztalatait idézik fel, jelenítik meg. Az emberi magatartások szimulálásának modelláló hatása van: viselkedési biztonságot nyújt, az inter- és intrapszichikus feszültségek kezelni tudásának érzését, élményét adja.

Ezt bizonyítandó vizsgálatot végeztünk egy gyermek-drámacsoport frusztrációs helyzetekre adott reakciói alakulásának, sajátosságainak feltárására.

A frusztrációs helyzetekben, neheztelt körülmények között produkált tudatos alkalmazkodási próbálkozásokat megküzdési stratégiáknak, copingoknak nevezzük.

A *megküzdést* Oláh Attila nyomdokait követve kognitív tranzakcionista keretben elemeztük: megküzdés minden olyan kognitív vagy viselkedéses erőfeszítés, amellyel az egyén azokat a külső vagy belső hatásokat próbálja kezelni, amelyeket úgy értekel, hogy azok felülmúlják vagy felemészítik aktuális személyes forrásait. A copingban lényegi elem az erőfeszítés és a célirányosság.

A megküzdési stratégiák kimunkáltsága, alkalmazási preferenciája mentén az emberek összehasonlíthatók. A vizsgálatok így a szituációkon keresztüli reakciómintázatok feltérképezését jelentik.

Oláh (1992) ismerteti a „Három „A” Megküzdési Stratégia” taxonómiát:

Asszimilatív coping a feladatorientált, konstruktív vagy problémaközpontú megküzdés (pl. tervezés, cselekvés, információgyűjtés, támogatáskeresés, konfrontáló megküzdés).

Akkomodatív coping a saját működési mód megváltoztatását és a kialakult feltételekhez való igazodást jelentő megküzdés (pl. ellenséges reagálás, az érzések tagadása, döntésképtelenség, önki-választás, bünbakkeresés stb.)

Avoidance coping az elkerülés, a menekülés vagy a viselkedési és kognitív elkötődés (pl. tagadás, figyelemelterelés, fantáziába menekülés, bagatellizálás).

Vizsgálatai alapján *szituáció-reakció kérdőívet* szerkesztettünk. A szerkesztés folyamatában a kutatásmetodikai előírásoknak próbáltunk megfelelni, így a vizsgálat szempontjából nem érintett pedagógusokkal zsűriztettük az általunk és a gyerekek által felsorolt szituáció- és reakciómintákat. A szelektált tételeket semleges gyerekekkel előpróbának vetettük alá.

A szelekció eredményeként 10 szituáció (a–j) és 13 reakció (1–13) képezte a szóbeli kikérde-zés alapját.

A *szituációk* között szerepeltek szorongást kiváltó körülmények és negatív következmények.

A szorongást kiváltó körülmények kategóriái:

(Activating Condition = AC)

- a) Szülők betegsége
- c) Orvosi vizsgálat
- e) Felelés
- g) Testvérek betegsége
- i) Veszélyes emberek (pl. betörő)
- j) Baleset

A várható következmények kategóriái:

(Expected Consequence = EC)

- b) Fájdalom
- d) Egyedül maradás
- f) Megszégyenülés
- h) Rossz jegy

A reakciók, azaz a *coping-stratégiák* típusai (a három „A”)

asszimilatív megküzdés (feladatorientált, a környezet megváltoztatására, a helyzet konstruktív megoldásá-ra irányuló próbálkozások)

4. Segítséget hívok.
7. Elmondom a szüleimnek vagy a barátaimnak.
12. Meg tudom oldani a helyzetet.
13. Gondolkodom a megoldáson.

Akkomodatív megküzdés (érzelemfókuszú, érzelemszabályozó vagy személyiségre irányuló coping)

1. Kétségbeesem.
2. Dühös leszek.
3. Idegesség fog el.
6. Reménytelennek látom a helyzetet.
9. Elpirulok.
11. Bizakodom.

Avoidance megküzdés (a helyzet elhagyására, a hatások elkerülésére irányuló menekülő, elkerülő coping)

5. Úgy gondolom, majd csak megoldódik.
8. Megpróbálok mással foglalkozni.
10. Megnyugtatom magam, hogy nem is akkora a baj.

A vizsgálati személyeket arra kértük, jelöljék meg, hogy az egyes szituációkban mely reagálási módot választanák.

Az általános iskolák 3. osztályos drámacsoport tagjaival (25 fő) és kontrollcsoportunkban (48 fő) a drámacsoport indításakor elővizsgálatként (I.) és öt hónap elteltével utóvizsgálatként (II.) is felvettük a szituáció-reakció kérdőívet.

Eredményeinket táblázatban összesítettük:

	Coping	Kísérleti csoport		Kontrollcsoport	
		I.	II.	I.	II.
Asszimiláció	Σ	84	97	83	80,6
	x^-	21	24,25	20,75	20,1
	$\Sigma/\bar{f}\ddot{o}$	3,36	3,88	3,46	3,36
		115,5%			96,75%
Akkomodáció	Σ	101	91	104	106
	x^-	16,8	15,18	17,33	17,63
	$\Sigma/\bar{f}\ddot{o}$	4,04	3,64	4,375	4,38
			90%		100,99%
Avoidance	Σ	65	62	53	53,5
	x^-	21,6	20,66	17,65	17,8
	$\Sigma/\bar{f}\ddot{o}$	2,6	2,48	2,2	2,23
			95%		101%

Jelöltük a táblázatban az egyes kategóriára, egyes coping típusban megemlített valamennyi reakciót (Σ); az egyes coping-móddhoz tartozó reakcióátlagot (x^-), és kiszámítottuk a csoporton belül az egy főre jutó reakcióátlagot ($\Sigma/\bar{f}\ddot{o}$).

A kísérleti és kontrollcsoport copingstratégiára utaló adatainak ismeretében kategorikusan kijelenthetjük, hogy a kontrollcsoport esetében a megküzdés típusai egymáshoz viszonyított arányukat tekintve nem változtak: az akkomodatív, érzelmileg hangsúlyos coping elő- és utóvizsgálatkor is dominánsnak tekinthető, sőt az alig észlelhető változás is kedvezőtlen tendenciájú (az asszimilatív megküzdés utóvizsgálati adata az elővizsgálatinak csupán 96,75%-a).

A kontrollcsoport változás nélküli, rögzült copingprofiljával szemben a drámapedagógiai csoportfoglalkozásokon részt vevő gyerekek (kísérleti csoport) megküzdési profilja jelentősen átstrukturálódott: az avoidance copingok aránya számottevően nem módosult, az asszimilatív és akkomodatív copingok viszont helyet cseréltek úgy, hogy míg az akkomodatív megküzdés az utóvizsgálat idejére 90%-ra csökkent, addig a szorongató helyzetek és azok következményeinek felmérésében, a problémák, nehézségek kezelésében önmagukhoz (15,5%-os felemelkedés) és a kontrollcsoporthoz viszonyítva is nagyobb jártasságra tettek szert az asszimilatív, konstruktív megoldást kereső stratégiák alkalmazása terén.

A drámapedagógia sajátos gyakorlatai, a modellált interperszonális folyamatok révén tehát *fel lehet készülni a frusztráló történések bekövetkezésére, meg lehet tanulni, elviselni és konstruktívan kezelni a feszültségeket.*

IRODALOM

Oláh Attila, 1992, Szorongás, megküzdés és megküzdési potenciál. Kandidátusi értekezés, Db. KLTE
 Palásthy Ildikó, 1997, A drámajátékok hatásmechanizmusa. PhD értekezés, Db. KLTE

